

OIKEUSMINISTERIÖ
Lainsäädäntöneuvos
Janina Groop-Bondestam

MUISTIO
19.12.2024

Liite 1

TASAVALLAN PRESIDENTIN ASETUS PALKKATURVAHAKEMUSTEN VASTAANOTTAMISESTA AHVENANMAALLA¹

1 Sopimusasetusjärjestelmä

Valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välisen lainsäädäntövallan jakautumisesta säädetään Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991), jäljempänä *itsehallintolaki*. Lain lähtökohtana on periaate, jonka mukaan toimivalta hallintoasioissa seuraa lainsäädäntövaltaa. Vastuu kustannuksista seuraa hallintovastuuta, jollei toisin säädetä.

Itsehallintolain 32 §:ssä säädetään järjestelmästä, jonka mukaan valtakunnan hallinnolle kuuluvia tehtäviä voidaan siirtää määräajaksi tai toistaiseksi maakunnan viranomaiselle. Vastaavasti voidaan maakunnan hallinnolle kuuluvia tehtäviä siirtää valtakunnan viranomaiselle. Siirtäminen tapahtuu asetuksella, joka annetaan Ahvenanmaan maakunnan hallituksen suostumuksella. Sopimusasetus on yksipuolisesti irtisanottavissa.

Itsehallintolain 32 §:n 3 momentin mukaan tasavallan presidentti antaa sopimusasetukset. Ehdotuksesta on aina pyydettävä Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunto.

2 Lainsäädäntövalta

Itsehallintolain 27 §:n 21 ja 41 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat työoikeutta maakunnan ja kunnan palveluksessa olevien virkaehtosopimuksia koskevin poikkeuksin. Itsehallintolain 29 §:n 1 momentin 5 ja 6 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat myös asiat, jotka koskevat pankki- ja luottolaitosta sekä työsopimusta 18 §:n 14 kohdassa oppisopimuksesta säädettyin poikkeuksin. Palkkaturva-asioiden on siten katsottava kuuluvan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

3 Valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välinen toimivallanjako palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain toimeenpanoon liittyvissä tehtävissä ja sopimusasetuksen tarve

3.1 Nykytila

Eräiden palkkaturva-asioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa on annettu tasavallan presidentin asetus (346/2006), joka on tullut voimaan 15.5.2006. Asetuksen mukaan palkkaturvalain (866/1998), palkkaturva-asetuksen (868/1998) sekä merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) ja merimiesten palkkaturvasta annetun valtioneuvoston asetuksen (1295/2000) mukaan työvoimatoimistoille (nykyisin työ- ja elinkeinotoimistoille) kuuluvat tehtävät hoitaa Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan työmarkkina- ja opintopalveluviranomainen (Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet).

¹ VN/6638/2024

Mainitun sopimusasetuksen perusteella Ahvenanmaan työmarkkina- ja opintopalveluviranomaisen tehtäviin kuuluu palkkaturvahakemusten vastaanotto, hakemuslomakkeiden pitäminen saatavilla sekä hakemusmenettelyyn liittyvä neuvonta. Voimassa olevan palkkaturvalain 10 §:n 1 momentin ja merimiesten palkkaturvalain 9 §:n 1 momentin mukaan palkkaturvahakemus on toimitettava työ- ja elinkeinotoimistoon tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen. Lisäksi pykälissä on säännökset hakemuksen jättämisestä Suomen edustustoon. Palkkaturvasta annetun valtioneuvoston asetuksen ja merimiesten palkkaturvasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n 2 momentissa säädetään palkkaturvahakemuslomakkeiden pitämisestä työ- ja elinkeinotoimistoissa maksutta saatavilla. Asetusten 2 §:ssä säädetään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja työ- ja elinkeinotoimiston neuvontavelvollisuudesta palkkaturvahakemuksen tekemisessä.

3.2 Palkkaturva-asioiden hoitamiseen liittyvä muutos 1.1.2025

Hallitus antoi eduskunnalle 6.10.2022 hallituksen esityksen julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 207/2022 vp). Eduskunta antoi vastauksensa (EV 332/2022 vp) valtioneuvostolle 9.3.2023, ja tasavallan presidentti vahvisti lait 23.3.2023. Uudistuksessa järjesteltiin myös työ- ja elinkeinohallinnon alan valtiolle jääviä tehtäviä uudestaan. Palkkaturva-asiat siirrettiin tässä yhteydessä 1.1.2025 alkaen Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskukselle (jäljempänä *kehittämis- ja hallintokeskus*), joka hoitaa jatkossa palkkaturva-asiat keskitetysti koko Suomen alueella. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain muutoksen (382/2023) mukaan kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävänä on muun muassa hoitaa palkkaturvan toimeenpanoon liittyvät tehtävät, joista säädetään palkkaturvalaissa ja merimiesten palkkaturvalaissa. Palkkaturvalain 3 §:ää ja merimiesten palkkaturvalain 2 §:ää muutettiin laeilla 395/2023 ja 396/2023 siten, että kehittämis- ja hallintokeskus tekee päätöksen palkkaturva-asiassa sekä huolehtii muista mainittujen lakien täytäntöönpanoon liittyvistä tehtävistä. Palkkaturva-asioiden siirtoon liittyvät edellä selostetut lainmuutokset tulevat voimaan 1.1.2025.

Palkkaturvalain 10 §:n 1 momenttia ja merimiesten palkkaturvalain 9 §:n 1 momenttia on edellä selostetun vuoksi muutettu (lainmuutokset 999/2023 ja 1000/2023) siten, että palkkaturvahakemus on 1.1.2025 alkaen toimitettava kehittämis- ja hallintokeskukseen tai sille kunnan tai kuntayhtymän viranomaiselle, joka vastaa julkisten työvoimapalveluiden järjestämisestä. Ahvenanmaan maakunnassa palkkaturvahakemus on toimitettava kehittämis- ja hallintokeskukseen.

Nykytilan säilyttämiseksi palkkaturvahakemusten vastaanottamisessa maakunnan itsehallintoviranomaisten toimesta nykyinen voimassa oleva tasavallan presidentin asetus palkkaturva-asioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa ehdotetaan korvattavaksi uudella sopimusasetuksella. Säädetäväksi ehdotetulla sopimusasetuksella siirrettäisiin Ahvenanmaan maakunnan toimivaltaiselle työllisyysviranomaiselle valtakunnan lainsäädännön mukaan kehittämis- ja hallintokeskukselle kuuluvien palkkaturvahakemusten vastaanotto Ahvenanmaalla.

Palkkaturvasta annetun valtioneuvoston asetuksen ja merimiesten palkkaturvasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n 2 momentti ja 2 § kumotaan tarpeettomina samassa yhteydessä, kun asetuksiin tehdään toimivaltaisen viranomaisen muutoksesta johtuvat muutokset. Lomakkeiden saatavilla pitäminen ja viranomaisen hakemusmenettelyä koskeva neuvontavelvollisuus sisältyvät palkkaturvalain 10 §:ssä ja merimiesten palkkaturvalain 9 §:ssä säädettyyn hakemusten vastaanottamista koskevaan tehtävään hallintolain (434/2003) palveluperiaatetta ja neuvontavelvollisuutta koskevien säännösten perusteella. Koska palkkaturva-asetuksen ja merimiesten palkkaturva-asetuksen 1 §:n 2 momentti ja 2 § kumottaisiin, ei sopimusasetuksessa olisi enää tarpeen säätää mainituissa asetuksissa säädettyjen tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa.

Ehdotettavassa uudessa tasavallan presidentin asetuksessa säädettäisiin palkkaturvahakemusten vastaanottamisesta Ahvenanmaan maakunnassa. Asetuksesta johtuisi, että Ahvenanmaan maakunnassa kehittämis- ja hallintokeskukselle kuuluvan palkkaturvalain 10 §:n 1 momentissa ja merimiesten palkkaturvalain 9 §:n 1 momentissa säädetyn hakemusten vastaanotosta vastaisi maakunnan viranomaisen, Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet -niminen viranomaisen. Tehtävään sisältyisi myös hakemuslomakkeiden saatavilla pitäminen ja menettelyllinen neuvonta edellä selostetulla tavalla. Valtakunnan viranomaisen, eli jatkossa kehittämis- ja hallintokeskus, hoitaisi edelleen myös Ahvenanmaalla palkkaturvalakien mukaiset täytäntöönpanotehtävät.

4 Asetuksen valmistelu

Luonnos korvaavaksi sopimusasetukseksi on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä tiiviissä yhteistyössä oikeusministeriön sekä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa. Asian jatkovalmistelusta on vastannut oikeusministeriö. Asetusehdotuksesta pyydettiin lausunto työ- ja elinkeinoministeriöltä ja Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta sekä Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet-nimiseltä viranomaiselta. Lausunnoissa on puollettu ehdotetun asetuksen antamista. Ehdotuksen mukaiselle sopimusasetukselle on saatu Ahvenanmaan maakunnan hallituksen suostumus. Ahvenanmaan valtuuskunta on puoltanut asetusehdotuksen mukaisen asetuksen antamista. Asetusehdotus on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.

5 Työmäärävaikutukset ja taloudelliset vaikutukset

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta 16.10.2023 saatujen tietojen mukaan palkkaturvahakemuksia, joissa hakijana olevan työntekijän kotipaikka on Ahvenanmaan maakunnassa, on vuosina 2021-2023 jätetty yhteensä 22. Niistä yhdeksän on jätetty Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet -nimiselle viranomaiselle, kun muut hakemukset on jätetty sähköisesti. Hakemusten pienen lukumäärän vuoksi niistä aiheutuvien kustannusten arvioidaan olevan vähäiset.

Voimassa olevan sopimusasetuksen (346/2006) voimaantulopykälässä on säännös edellisen sopimusasetuksen (136/1977) ja sen pidentämistä koskevan asetuksen (1594/1992) kumoamisesta. Sopimusasetus 136/1977 koski vain palkkaturvalain ja -

asetuksen mukaisia tehtäviä, mutta ei merimiesten palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturva-asetuksen mukaisia tehtäviä kuten vuoden 2006 sopimusasetus.

Säännöstä kustannusten jaosta ei ehdotettaisi, koska kustannukset ovat niin vähäiset eikä säännöstä ole sisällytetty nykyiseen asetukseen.

8 Voimaantulo

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025. Asetus ehdotetaan tulemaan samanaikaisesti voimaan kuin lait 999/2023 ja 1000/2023 tulevat voimaan 1.1.2025.

Ehdotetulla asetuksella kumottaisiin tasavallan presidentin asetus palkkaturva-asioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa (346/2006).